



Derleme Makalesi

Türkiye’de Yörük müzik folkloruna yönelik araştırmalar ve Safranbolu yöresi Yörük türkülerine örnekler

Gülcan Ertan Hacısüleymanoğlu¹

Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Türk Halk Müziği Sanat Dalı, Karabük Üniversitesi, Türkiye

Makale Bilgisi

Geliş: 12 Kasım 2021
Kabul: 17 Aralık 2021
Online Yayın: 30 Aralık 2021

Anahtar Kelimeler

Folklor
Kültür
Müzik
Safranbolu
Yörük

2822-3195 / © 2021 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Özet

Ulusal kültürümüzün önemli bir parçasını oluşturan mahalli kültür ürünü müzik değerleri, geçmişten günümüze derlenerek kayıt altına alınmıştır. Derlenen bu halk türkülleri çoğunlukla yerleşik yaşayan yöre halkından beslenmiş olsa da Türkiye genelinde konar-göçer olarak yaşayan yurdun pek çok yöresine yerleşmiş farklı kültürlerden de nasibini almıştır. Yurdumuzda özellikle Karabük ili Safranbolu ilçesinde yaşamış Yörüklerin müzik uygulamalarından bahseden çok fazla araştırma yoktur. Daha önce Türkiye’nin muhtelif illerinde yaşamış olan Yörüklerin sosyal, kültürel, sanatsal, edebi ve pek çok alanda incelenmiş olması, Safranbolu Yörüklerinin müzik folklorüne yönelik araştırmalar oldukça sınırlıdır. Bu çalışmada Safranbolu Yörüklerinin düğün, kına, yas, merasim ritüellerinde ve sosyal yaşamlarında müzik uygulamalarına Safranbolu türkülerinden örnek vermektir.



Makaleye atıf için

Ertan Hacısüleymanoğlu, G. (2021). Türkiye’de Yörük müzik folkloruna yönelik araştırmalar ve Safranbolu yöresi Yörük türkülerine örnekler. *Türk Müziği*, 1(1), 5-14. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.10703418>

Giriş

Konar-göçer toplumların yurdumuzda en önemli kültür taşıyıcısı konumunda sayılabilecek olan Yörükler 16. Yüzyıldan başlayarak Osmanlı devlet politikasında oluşan değişiklik sonucu iskan etmeye zorlanmışlar, bu politikalar sosyal, kültürel ve ekonomik sonuçlara sebep olmuştur. Devlet düzeneğinden bağımsız kopuk yaşama meylinde olan Yörükler kültürel olarak kapalı yapıda kalmışlardır. Bu durum yakın zamana kadar Yörük müzik kültürü, çevre kültürlerle ciddi bir kültürel alış-veriş gerçekleştirememiş çoğunlukla kendine has özelliklere sahip olmuştur. Araştırma kapsamında Anadolu’nun çeşitli bölgelerinde Yörük müzik uygulamaları hakkında tespit edilmiş olan bilgiler bir arada verilmiştir.

Yörüklerde Müzik Folklorüne Yönelik Yapılan Araştırmalar

Literatürde, Yörük folklorunda müzik uygulamaları ile alakalı ilk önemli araştırmada, 1930 yılında Safranbolu Yörük Düğünlerinde "Gelin Gevirmesi" alt başlığında gelin, gıysileri olarak Sivas, Üstefe, Kutnu, Acem şalı, eteklik, Sitari ve Nehuraki, tanıtılmıştır (Baha, 1930). Yörük-Türkmen müziği ile ilgili yapılan en yeni çalışma ise Bilal (2017), tarafından araştırılmıştır. "Türkmen halk ezgilerinin sınıflamalı müzikal analizi (Kuzey Irak Bölgesi Erbil Örneği)" adlı yüksek lisans tezinde, Erbil Türkmen halk ezgileri sınıflandırılmış, yeni bir repertuar çalışması yapılmıştır. Araştırmada kullanılan halk ezgilerinin Erbil şehrindeki yerel basılı kaynaklar ve daha önce notaya alınmamış halk ezgilerinin notaya alınması ile

¹ Öğretim Görevlisi, Safranbolu Fethi Toker Güzel Sanatlar ve Tasarım Fakültesi Türk Halk Müziği Sanat Dalı, Karabük Üniversitesi, Türkiye. Email: gulcanthm@gmail.com ORCID ID: 0000-0003-0220-5846

sınırlandırıldığı ifade edilmiştir. Belirtilen halk ezgilerinin makam, ritmik yapı ve toplam ölçü sayısı bakımından müzikal analizlerinin yapıldığı belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda, toplanan 70 adet halk ezgisinden makam, usul ve ölçü sayısı değerleri kullanım çokluğu bakımından, 17 adedinin “Uşşak” makamına ait, 31 adedi 2/4 usulünde yazılmış olup, 62 adedi 10 ve daha fazla ölçü sayısına sahip olduğu rapor edilmiştir. Yapılan bu çalışmanın, halk ezgilerinin diğer müzikal özellikleri için de ayrıca bir araştırma konusu olabileceği, müzik eğitimcisi yetiştiren kurumlarda repertuar kaynağı olarak kullanılabileceği gibi önerilere yer verilmiştir.

“Teke Yöresi Yörük Türkmen müzik kültüründe yerel çok seslilik özellikleri” adlı yüksek lisans araştırmasında, Yörük müziklerindeki yerel çok sesliliklerin dışında göçebe yaşam biçimlerinin müziğe etkileri ve dünya etnisiteye yönelik yapılan çok seslilik araştırmalarında geçen terimler metotlar ve kavramlar incelenmiştir. Eserlerde kullanılan uygular incelenmiş en çok kullanılan aralıkların büyük ikili, tam dörtlü, tam beşli, küçük yedili aralıkları olduğu, büyük boy sazların ve mızrap kavramının yöre müziğine girmesiyle birlikte mızrap icrası önem kazandığı, yöre müziği karakterinde değişimler olduğu gibi sonuçlar aktarılmıştır. Yöre müziğinde tespit edilen bu çok sesli unsurların müzik teorisyenleri tarafından incelenmesi gerektiği gibi önerilerde bulunulmuştur (Ayyıldız, 2013).

“Yörüklerde boğaz çalmanın anlamı ve tekniklerinin analizi” adlı yüksek lisans tezinde, konar-göçer yaşayan Yörüklerin geçim kaynaklarından, sosyo-ekonomik durumlarından, yerleşik düzene geçiş aşamalarından bahsedilmiştir. Yaşam biçimlerinde yaşanan dönüşümün müziğe de tesir ettiği vurgulanmıştır. Yörük müziğinde önemli bir yeri olan “Boğaz Çalma”nın hayvancılıkla ilişkisi, Karakoyun efsanesi, çobanlık ve çoban müzik dili, erkekler gibi küçük yaşta ıklık, kaval, cura gibi belli aletleri çalmak yerine kızların boğazlarının ön kısmına vurarak, “Boğaz Çalma”yı gerçekleştirdiklerinden bahsedilmektedir. Yapılan görüşmelerde ideal boğaz çalma döneminin ortalama 8-18 yaşları arası olduğu öğrenilmiş, kullanılan sesler, ses aralıkları, vurgular, harmonikler, ünlü harf kombinasyonları, sözlü-sözsüz oluşları, usul değişimleri gibi teknik detaylar ile ilgili geniş açıklamalar ile konunun önemi yansıtılmıştır. Sonucunda ise boğaz çalma ile göçebe yaşam ilişkilendirilmiştir (Yılmaz Z., 2013).

Okdan (2012), “Batı Anadolu’da Yörük Müziği ve Kadın İcraları” adlı doktora tezinde Yörük kültüründe müzik icraları ve bu icralar içerisinde kadın performanslarını, Muğla, Aydın, İzmir, Bursa, Çanakkale ve Balıkesir illeri ile sınırlandırarak incelemiştir. Yörük sosyal yaşamında kadın kimliğinin, dönemsel olarak değişen özellikler sergilediğini belirterek kadın müzik icralarının içe kapalı yapısı, katılımcı kimlikleri yanında icra edilen çalgılar, icra tür ve şekilleri, icra repertuarı vb. pek çok bağlam ve yapı özelliklerini de belirlediğini ifade etmiştir. Araştırmada icraların yapısal ve bağlam özelliklerinin, geçmişten günümüze yaşadıkları değişim ve dönüşümü de göz önünde bulundurularak incelediği belirtilmiştir. Araştırmanın sonucunda, icralarda kullanılan çalgıların, gerek değişen icracı kimlikleri gerek Yörük sosyal ve ekonomik yaşamında yaşanan değişimlerin de etkisiyle değişim ve dönüşüme uğradığı, profesyonel icracılarla birlikte yeni enstrümanların kadın müzik icralarına dahil olduğu gibi çeşitli bulgulara yer verilmiştir.

Yılmaz (2010), “Ardahan Türkmenleri müzik geleneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında bölgeye ait coğrafi ve tarihi bilgiler, Türkmenlerin Orta Asya’dan Anadolu’ya yapmış oldukları göçler, Türkmen kelimesinin anlamı ve Akkoyunlu Devleti döneminde Maraş bölgesinden Ardahan’a getirilişleri incelenmiştir. Buna ek olarak, bölge müzik kültürü incelenmiştir. Sırası ile Türkmenlerin sosyal yapıları ve sosyal yapının müzik kültürü üzerindeki etkileri, bölge ezgilerinin özellikleri, aşıklık geleneği, komşu müzik kültürleriyle yaşanan etkileşimin bölge müzik kültürüne yansımaları ve bölge kültürel yaşamında müziğin var olduğu ritüeller içerisinde yer alan ezgi yapıları hakkında bilgi verilmiştir. Sonuç olarak, sanayileşme neticesinde değişen sosyo-kültürel yapı içerisinde yöre müziğinin günümüzde bürünmüş olduğu şekli açıklamıştır.

Hacıoğlu (2009), “Gaziantep yöresi Türkmenleri Barak ağzı uzun havalarının müzikal analizi” adlı yüksek lisans tezinde, Gaziantep yöresinde Türkmen yerleşimlerinin 16. yüzyıl ortalarından başlayarak 19.yüzyıl sonuna kadar Osmanlı Devlet politikaları ile şekillenen bir sürecin sonucunda bölge aşiret yapılarının, sosyal, ekonomik ve kültürel öğeleri üzerinde ciddi etkilerde bulunduğu belirtilmiştir. Bölgedeki Barak Ağzı uzun havalar tespit edilmiş, bu eserler tarihi, sosyolojik ve kültürel yönden incelenmiş, tavır, üslup, icra teknikleri, müzikal seyir, kişisel stiller, müzik ve enstrüman birleşimlerindeki teknik vb. detaylar açısından analiz edildiği ifade edilmiştir.

Okan (2007), “Irak Türkmenlerinin Türkiye ile sosyo-kültürel ilişkileri ve bunun müzikal yansımaları” adlı yüksek lisans tezinde disiplinler arası bir metodoloji ile Irak Türkmen’lerinin müzikler usul ve makam açısından incelenerek, Türkiye hoyrat geleneği ve Irak Türkmen hoyratları arasındaki benzerlikleri araştırmıştır. Konu tarihsel yönü ile de ele alınarak, uzman kişilerin söylemleri ile birlikte değerlendirilmiştir. Bir edebî ve müzikal tür olan “hoyrat”ın, Irak Türkmenleri arasında bir “toplumsal kimlik belirteci” görevini üstlendiği ve bu toplumun sosyal ve siyasi yaşantısında belirleyici bir unsur olduğu ortaya konulmuştur. Bu bölgede yaygın olan hoyrat geleneği incelendiğinde, Irak Türkmenleri’nin hoyratlarının müzikal üslup itibarı ile, diğer yörelerden farklılıklar sergilediği göze çarptığı gibi sonuçlara yer verilmiştir.

“Diyarbakır ili Bismil ilçesi Türkmenacı köyü halk kültüründe müzik unsurları” adlı yüksek lisans araştırmasında, Diyarbakır ili Bismil ilçesi, Türkmenacı Köyü halk kültürü hakkında, öncelikle mevcut yazılı kaynaklar ile görsel-işitsel materyaller toplanarak incelenmiştir. TRT Türk Halk Müziği Repertuarı ile günümüzde yayımlanmış olan diğer notalı yayınlarda bulunan yöre ezgilerinin notalı belgelerinin saptanmış ve belgelendirilmiş olduğu belirtilmiştir (Yaşar, 2006).

“Yörük ve Türkmenlerin sosyo-kültürel yapısı (Kırıkkale Karakeçili Aşireti örneği)” adlı doktora tez çalışmasında, Oğuz Türklerinin tarihsel geçmişi ve oluşumu hakkında açıklamalara yer vererek Türkmen kavramının ortaya çıkışı açıklanmıştır. Yörüklerin dil, din ve etnik olarak Türkmenlerden farklı olmayıp, aksine Türk kültür dairesi içinde yer aldıklarını belirterek konuyu Kırıkkale Karakeçilileri, Doğu ve Güneydoğu (Urfa-Siverek-Suruç) ile Batı Anadolu’da (Bursa- Söğüt-Domaniç) yaşayan Karakeçili aşiretlerinin kesişme noktasında yer alan Yörüklere bağlamıştır (Aksoy, 2001).

Sert (2015), “Eskişehir İli Yörük Ağızları” başlıklı yüksek lisans tezinde, ağızların eski ve farklı dil özelliklerini yapısında barındırdığını, ayrıca son derece geniş bir söz varlığı bulunduğunu belirtmiştir. Bu sebeplerle ağızları tespit etmenin ses ve biçim özelliklerini, söz varlıklarını bilimsel yöntemlerle doğru şekilde belirlemenin dil tarihi ve milli kültür açısından büyük önem taşıdığını açıklamıştır. Araştırmasında Eskişehir’de yaşayan Yörüklerin ağız özellikleri tespit edilmiş, bu tespitler yapılırken kullanılan malzeme, Yörüklerin çoğunluk olarak yaşadığı 49 köyden yapılan metin derlemelerine dayandığı belirtilmiştir. Çevriyazı işaretleri kullanılarak yazıya aktarılan metinler üzerinden ses bilgisi ve biçim bilgisi incelemesi yapılarak söz varlığını tam olarak ortaya koymak adına metinlerin dizinlerini hazırlandığı izah edilmiştir.

“Yörük Kültürünü Tanıtmak: Dernekleşme Faaliyetleri ve Yörük Şenlikleri” adlı makalede, Yörük şenliklerinde hatırlanmak istenen göçer kültür ve bu kültürün genç nesillere aktarılma biçimi ele alınmıştır. Konar-göçer Sarıkeçili Yörükleri arasında yapılan bir yıllık antropolojik alan araştırmada, araştırma sırasında ve sonrasında iştirak edilen şenliklere ve görüşülen kişilerin aktardığı bilgilere yer verilmiştir (Tuzaş Horzumlu, 2017).

Ersoydan ve Göl (2017), “Teke Yöresi Müzik Kültürü İçinde Yer Alan Özgün İcra Türleri” adlı makalede evrensel kültürün bir parçası olan Türk halk kültürünün köken itibarıyla “bozkır” kültürü olduğu, değişen koşullar ve kısıtlı imkânlardan dolayı Türklerin boylar/aşiretler halinde zorunlu yer değiştirmelerinin bozkır kültürünü geliştirdiği ifade edilmiştir. Konar-göçer Türkmen/Yörük kültüründe sanatsal değer üretmenin yaygın oluşundan, Türkmenlerin sanatsal değerlerini her zaman yaşattığından, pek çok alanda olduğu gibi müzik kültürü alanında da ürünler vererek bu sayede, kendi özgün kültürel sistemlerinin oluşmasını sağlamış olduklarından bahsedilmiştir. Çalışmanın sonucunda teke yöresi müzik kültürü içinde yaşayan özgün icra türlerinden; gurbet havaları, teke zortlamaları (zortlatmaları), kabaardıç (gabardıç), dımıdan ve boğaz havaları (hada), durum çalışması yöntemi ile; özgün müziksel yapılarına göre incelendiği belirtilmiştir.

“19.Yüzyıl Osmanlı Likiyası’nda İngiliz Seyyahların Çingene, Yörük ve Türkmen Göçerlere İlişkin Kayıtları: Sülükler, Hatalı Başlıklar ve Tarihler Üzerine” adlı makalede, büyük oranda antik eserlere duyulan ilgi ile 19. yüzyılda Likya’ya gelen İngiliz seyyahların, Likya’ nın Yörük, Türkmen ve Çingene-Roman nüfusuna ilişkin gözlemlerde bulundukları ifade edilmiştir. Osmanlı toprakları için önemli bir ihracat emtiası olan tıbbi temiz su sülüklerinin yıl boyunca toplandığı belirtilmiştir. Çingenelerin metal işlerinde de çalıştığı; kahve değirmenleri, müzik aletleri, aynalı kaşıklar, ateşli silahlar, barut şişeleri yaptığı; çok sayıda ata sahip olup; dans ettikleri ve müzik yaptıklarından söz edilmiştir. Bristol’ lü sanatçı William James Müller bu topluluklara ve onların Likya’daki yerleşimlerine ilişkin 1843-1844 yıllarına ait çok sayıda kayda

değer suluboya çizimler sunduğu, bu makalede ölümünden bu yana Müller'in eserlerine verilen başlıklara dikkat çekildiği belirtilmiştir. Çalışmanın sonucunda Likya'da boyanmış, 7'si Türkmen ve Yörük evlerinin tasvir edildiği belirtilmiştir (Duggan, 2017).

“Asırlık Bir Sevda Öyküsü: “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı Ve Yörük Şenliği” adlı makalede, Türk kültüründeki çok çeşitli halk eğlencelerinden, bu halk eğlenceleri arasında hayvanların dâhil edildiği birçok etkinlik ve törenin de yer aldığından söz edilmiştir. Bir oyun aracı olarak kullanılan hayvanların, eğlence temelli etkinliklerde aslında insan ile olan kuvvetli bağlarını da ortaya koyduğu belirtilerek daha çok at, eşek, kuş, kedi, köpek, horoz, deve, boğa, koyun gibi evcil hayvanların güç, görünüş, ötüş ve ses özelliklerinden yararlanılarak birçok etkinlik gerçekleştirildiği ifade edilmiştir. Bu etkinliklerin bazılarının günümüzde de halen gerçekleştirilmeye devam ettiği belirtilerek bu çalışmada bu yarışın doğmasına kaynaklık eden asırlık bir sevda öyküsü anlatılarak Türk kültüründeki yeri ve önemine dikkat çekilmiş, bu öykünün doğurmuş olduğu sudan koyun atlatma yarışı ve Yörük şenliğinin tanıtımı yapılmıştır. Araştırmanın sağlıklı olarak ortaya çıkması için “Aşağıseyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği” programlarının 10 yıl süre ile izlendiği ve her aşamasının fotoğraflar ile belgelendiği ifade edilmiştir (Okca Koyuncu, 2015).

Abalı (2016), “Mizah Teorileri Bağlamında Yörük Fıkraları” adlı makalesinde, fıkra türü hakkında kısa bilgiler vermiş, Yörük toplumu, yaşayış şekilleri, gelenek-göreneklere ve tipik özelliklerine değinmiş; ardından yapılmış çalışmalar ışığında Yörük fıkralarının, Türk fıkra literatürü içerisindeki yeri belirtmiştir. Çalışmanın inceleme bölümünde ise “gülme” kavramına değinilerek mizah teorileri, Yörük fıkra örneklerine tatbik edilmiştir. Sonuç bölümünde ise ortaya çıkan durumlar değerlendirilmiş ve önerilerde bulunulmuştur.

Göçer (2015), “Bektaşî Türkmenlerinde Halk İnançlarının Sosyal Yaşamdaki İzleri Üzerine Bir Araştırma: Yörük Köyü Örneği” makalesinde, Yörük köyü sakinleri arasından amaçlı örnekleme yöntemiyle seçilen altı katılımcıdan oluşan bir çalışma grubu üzerinden yürüttüğü araştırmasını açıklamıştır. Katılımcıların Bektaşî Türkmenlerinde dinî inancın sosyal yaşamdaki izleriyle ilgili önemli ipuçları verdiği, sosyal yaşama yön veren belirleyici dinî unsurlara işaret ettikleri ifade edilmiştir. Çok eski bir yerleşim birimi olan Yörük köyünde konakların korumaya alınıp sit yerleşimi olarak ilan edildiği gibi somut olmayan kültürel mirasına da sahip çıkılması gerektiğine dikkat çekilmiştir. Doğumdan ölüme yaşamı çevreleyen olay, olgu ve durumlarla ilgili kendine özgü inanış ve uygulamalara sahip olan Yörük köyünün toplumsal dinamizmini oluşturan somut olmayan kültürel mirasının kaydedilmesi, koruması ve gelecek kuşaklara aktarılması için gerekli çalışmaların yapılması, ulusal düzeyde ve UNESCO nezdinde projeler hazırlanarak hayata geçirilmesi gerekliliği vurgulanmıştır.

Gürbüz, Diker ve Yıldırım (2014), “Kültürel Miras Turizminin Yerel Kültür Üzerine Etkileri: Kültürleşme Olgusu Safranbolu Yörük Köyü Örneği” adlı makalede, kültürel mirasın insanlar tarafından ya da doğal oluşumlardan meydana geldiğini belirtmiştir. Kültürün, insanların çalışmaları sonucu topluma ve kuşaklara faydalı hale getirilmiş bir değer olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca bulunduğu yöre ve diğer insanlar için bir anlam ifade eden, tamamı bilimsel, kültürel, sanatsal ve estetik bakış açılarından değer teşkil eden geçmişten günümüze aktarılmış gelenek, görenek örf adet gibi soyut ve anıtlar, yapı grupları gibi somut değerlerin tamamı olduğu ifade edilmiştir. Sonuç olarak bu çalışmada, söz konusu kültürel miras öğelerinin turizm amacı ile kullanıldığı Safranbolu ilçesi Yörük Köyü kültürü üzerindeki etkileri araştırılmıştır.

Ersöz (2011), “Türk Köy Sosyolojisi Meseleleri ve Yörük Türkmen Köyleri” adlı makalesinde, on üçüncü asrın ortalarında, Denizli-İzmir arasında 200.000, Kastamonu havalisinde 100.000 ve Kütahya-Karahisar arasında 30.000 çadır halkı göçebe Türkmen'in yaşadığından söz etmiştir. Bu göçebe Türkmenlerin toprağa yerleşmesiyle vücuda gelen veya esasen Türkistan'da iken yarı göçebe veya meskûn bulunan Oğuzların Anadolu'ya gelerek köyler, kentler kurması ile köyler, kasabaların şenlendiğinden ve ziraat ekonomisinin geliştiğinden bahsedilmiştir. Sonuçta ise Yörüklerin sosyal yaşamdaki genel sıkıntıları özellikle iskan meseleleri ve devletin konuya ehemmiyet vermeyişi meseleleri kaleme alınmıştır.

“Yörük Adına Dair Bazı Düşünceler” isimli doktora tezinden çıkarılmış makalede, Osmanlı döneminde konar-göçerlerin toplumun önemli bir kısmını oluşturduğundan, Türkmen ve Yörük olarak bilinen bu gruplardan Kızılırmak yayının batı kısmında kalanların Yörük olarak isimlendirildiğinden ve Yörük kelimesinin yörü-yürü” fiilinin sonuna gelen “k” yapım eki ile türetildiğinden bahsedilmiştir. Sonuç olarak Yörük adının Osmanlılara Batı Anadolu

Beyliklerinden geçtiği bölgenin tahrir defterindeki bilgilerden hareketle söylenebileceği ifade edilmiştir. Yörük isminin ise sadece faal olarak konar-göçer hayata devam eden gruplar için kullanılmadığı, Yörüklerin hukuki yapılarından dolayı onlardan elde edilen gelirlerin azalmaması için yerleşik hayata geçen grupların dahi Yörük başlığı altında ifade edildiği kaydedilmiştir (Gülten, 2009).

Yörükler üzerine yapılan pek çok araştırmada konar-göçer yaşamın sosyal hayatlarına maddi manevi olumsuz etkiler yansıttığı, yoksulluk, iskan gibi sorunların çoğu zaman bellerini büktüğü görülmektedir. Geleneksel olarak yürütmeye devam etmeye çalıştıkları Yörük şenliklerinde dahi birlik beraberliği oluşturmakta zorlandıkları meselesinden bahsetmek maalesef kaçınılmazdır.

Safranbolu Yöresi Yörük Türkülerine Örnekler

ÖRNEK 1

DÜNÜRŞÜLER BÖLÜK BÖLÜK (GÜVEYİ DAMA ÇIKAMAZ)

Güveyi dama çıkamaz (hey hey)
 Çıkıp da akça saçamaz (hey hey)
 Gelip de alıp kaçamaz (hey hey)
 Ağlama gelin anası (hey hey)
 Sabreyle sağduç ninesi (hey)

Güveyimin atı da nallı (hey)
 Başında tülbendi telli (hey)
 Ağalar içinde belli (hey)
 Ağlama gelin anası (hey hey)
 Sabreyle sağduç ninesi (hey hey)

Güveyi bey gazak olsa (heey)
 Gittiği yol uzak olsa (heey)
 Aldığı gız beyaz olsa (heey)
 Ağlama gelin anası (heey)
 Sabreyle sağduç ninesi (heey)

T R T MÜZİK DAİRESİ YAVINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 1613
İNCELEME TARİHİ : 14-2-1978

YÖRESİ
SAFRANBOLU
KİMDEN ALINDIĞI

DERLEYEN
SADİ YAVER ATAMAN

DERLEME TARİHİ

GÜVEYİ DAMA ÇIKAMAZ

SÜRESİ

NOTAYA ALAN
SADİ YAVER ATAMAN

The musical score is written in staff notation with a key signature of one flat (B-flat) and a 9/8 time signature. It consists of five staves of music. The lyrics are written below the notes. The first staff starts with 'GÜ VE Yİ DA MA CI KA MAZ HE ... Y CI KIP' and continues with 'GU VE Yİ BEY A TI DA NAL LI SA BA SIN' and 'GU VE Yİ BEY A TI DA NAL LI SA BA SIN'. The second staff starts with 'DA AK CA SA CA MAZ HE ... Y HE ... Y' and continues with 'DA TUL BEN DI TEL LI SA HE ... Y' and 'GU YOL U NU ZA NE DO ŞER'. The third staff starts with 'GE Lİ Nİ A Rİ LİP KA CA MAZ HE ... Y HE ... Y' and continues with 'AL DI LA Rİ CİN DE BEL LI SA HE ... Y' and '(GU VE Yİ GE Yİ LİN DEN GU ZEL)'. The fourth staff starts with 'AĞ LA MA GE Lİ NA NA Sİ HE ... Y' and continues with 'AĞ LA MA GE Lİ NA NA Sİ HE ... Y'. The fifth staff starts with 'SAB REY LE SA DUÇ Nİ NE Sİ HE ... Y' and continues with 'SAB REY LE SA DUÇ Nİ NE Sİ HE ... Y'. The score ends with a double bar line and the word 'Uysal'.

- 1 -
GÜVEYİ DAMA ÇIKAMAZ HEY
ÇIKIPDA AKÇA SACAMAZ HEY
GELİNİ ALIP KAÇAMAZ HEY
GELİNİ ALIP KAÇAMAZ HEY
Bağlantı- AĞLAMA GELİN ANASI HEY
SABREYLE SADUÇ NİNESİ HEY

- 2 -
GÜVEYİNİN ATIDA NALLI HEY
BAŞINDA TULBENDİ TELLİ HEY
AĞALAR İÇİNDE BELLİ HEY
Bağlantı..

- 3 -
GÜVEYİ BEY KAZAK OLSA HEY
GİTTİĞİ YOL UZAK OLSA HEY
ALDIĞI KIZ GÜZEL OLSA HEY
Bağlantı..

- 4 -
GÜVEYİNİN AŞIDA PIŞER HEY
SADUCU ÖNÜNE DÜŞER HEY
GELİN GÜVEYİDEN GÜZEL HEY
(GÜVEYİ GELİNDEN GÜZEL HEY)
Bağlantı..

Figür 1. Güveyi Dama Çıkamaz

ÖRNEK 2**GETİRİN GINA YAKALIM (NENNİ)**

Getirin gına yakalım (nenni)
Yetmezse azca gatalım (nenni)
Gelinin halin soralım (nenni)
Nenni haşam benim paşam (nenni)
Yatırayım ak pamuğum (nenni)
A gelin gınan kutlu olsun (nenni)
Evde dirliğin datlı olsun (nenni)

Evlerinin önü mektep (nenni)
Mektepte okurlar tebbet (nenni)
Güveyi'nin adı Mehmet (nenni)
Nenni haşam benim paşam (nenni)

Yatırayım ak pamuğum (nenni)
A gelin gınan gutlu olsun neni
Evde dirliğin datlı olsun nenni
Yük dibine yenin ettim (nenni)
Üstüne al halı örttüm (nenni)
Sesini her sabah ettim (nenni)
Nenni haşam benim paşam (nenni)
Yatırayım ak pamuğum (nenni)
A gelin gınan gutlu olsun neni
Evde dirliğin datlı olsun nenni

T R T MÜZİK DAİRESİ YAYINLARI
T H M REPERTUAR SIRA No: 2193
İNCELEME TARİHİ :

YÖRESİ
ZONGULDAK-SAFRANBOLU

DERLEYEN
İSTANBUL BEL. KONS.

DERLEME TARİHİ

KİMDEN ALINDIĞI
3'ÜRESİ
♩ = 176

GETİRİN GINA YAKALIM
(KINA HAVASI)

NOTAYA ALAN
ADRAN ATAMAN



1-
GETİRİN GINAYI YAKALIM NENNİ
YETMEZSE AZCA KATALIM NENNİ
GELİNİN HALİN SORALIM NENNİ
NENNİ PAŞAM BENİM PAŞAM NENNİ
YATIRAYIN AK PAMUĞUM NENNİ
GELİN GINAN KUTLU OLSUN NENNİ
EVDE DİRLİĞİN DATLI OLSUN NENNİ

2-
EVLERİNİN ÖNÜ MEKTEP
MEKTEPTE OKURLAR TEBBET
GÜNEYİN ADI MEHMET
Bağlantı.

Figür 2. Getirin Gina Yakalım

Sonuç ve Tartışma

Yörükler, Anadolu'ya Orta Asya'dan gelen ve konar-göçer hayat sürdüren Oğuz boylarından kabul edilmektedir. Yörük teriminin tarihsel süreçte ilk defa ne vakit kullanılmış olduğuna ilişkin kaynaklar içerisinde net bir bilgi olmamasına karşın, bu terimin Rumeli'deki ve Anadolu'daki göçmekte olan aşiretler adına kullanılmasına ilk defa Osmanlı döneminde başlandığı düşünülmektedir.

XXI. asrın başlarında konar-göçer hayat tarzını bırakarak tam yerleşik hayata geçen Yörükler, hayatlarındaki bu temel değişimlerini müziklerine aktarmışlardır. Hayat tarzı ve bununla birlikte iktisadi yapıda ortaya çıkan değişimlerin müzik üstündeki etkilerini; türküler, icracılar, enstrümanlar gibi birçok yapısal öğede görmek olasıdır. Müzik geleneğinin yapısal özelliklerinin yanında bağlam ve işlev özelliklerinde de değişimler gerçekleşmiştir.

Yörük müziği, Türkiye'de halk müziği ve halk bilimi derleme çalışmalarının başlamasından itibaren araştırmacıların araştırma konuları arasında bulunmuş, hazırlanan birçok derleme çalışmasının yanında bölgelere göre oyun ve müzik gelenekleri üstüne çokça akademik araştırma gerçekleştirilmiştir.

Bu çalışma, Safranbolu yöresi yörüklerinin müzik icralarına yönelik hazırlanan akademik çalışmalar hakkındaki bilgilere yer veren derleme bir çalışma olarak hazırlanmış, bunun yanında Safranbolu Yörük Türküleri örnekleriyle de

zenginleştirilmiştir. Safranbolu'da Yörük köyü adında bir köyün varlığı yörede yaşayan Yörüklerin hangi türkülerini söylediklerine dair merak uyandırmıştır. Tespit edilen örneklerin Safranbolu merkezde de geçmişten günümüze söylenen repertuvar ile benzer olduğu görülmüştür. Yörüklerin yaşam tarzları, ekonomik durumları, kültürleri yapılan çalışmalardan da görüleceği üzere eserlerine doğrudan yansımıştır.

Türkiye'nin beşeri ve kültürel zenginlikleri arasında gösterilen yörükler hakkında yapılan çalışmaların sayısının her geçen gün artması, gerek bu insanlara karşı farkındalığın artmasına gerekse müzikal yapılarının daha çok kişilere ulaşmasına fayda sağlayacaktır.

Kaynaklar

- Ayyıldız, S. (2013). *Teke yöresi yörük türkmen müzik kültüründe yerel çok seslilik özellikleri*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Müziği Anabilim Dalı. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baha, A. (1930). Safranbolu Yörük Düğünleri. *Halk Bilgisi Haberleri Mecmuası*, 2(16), 108-111.
- Bilal, Y. H. (2017). *Türkmen halk ezgilerinin sınıflamalı müzikal analizi (Kuzey Irak Bölgesi Erbil Örneği)*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Müzik Eğitim Bilim Dalı. Van: Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Demirarslan, D. (2011). Eski Bir Bektaşî Yerleşimi: Yörük Köyünde Evler ve Odanın Oluşumu. *Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*, 58, 69-88.
- Duggan, T. (2017). Century Ottoman Lycia, British Travellers' Record of Thens-Zincanı, The Yurook-Yourooks And Turcomen Nomads: On Leeches Erroneous Titles And Dates. *Cedrus the Journal of MCRI*.
- Eröz, M. (2011). Türk Köy Sosyolojisi Meseleleri ve Yörük-Türkmen Köyleri. Sosyoloji Konferansları. s. 119-154. <http://dergipark.gov.tr/iusoskon/issue/9522/118940>.
- Ersoydan, M. Y., & Göl, M. (2017). Teke Yöresi Müzik Kültürü İçinde Yer Alan Özgün İcra Türleri. 39, 182-197.
- Göçer, A. (2015). Bektaşî Türkmenlerinde Halk İnançlarının Sosyal Yaşamdaki İzleri Üzerine Bir Araştırma: Yörük Köyü Örneği. *Türk Kültürü Ve Hacı Bektaş Veli Araştırma Dergisi*.
- Gülten, S. (2009). Yörük Adına Dair Bazı Düşünceler. *Ekev Akademi Dergisi*, 13(39).
- Gürbüz, A., Diker, O., & Yıldırım, M. N. (2014). Kültürel Miras Turizminin Yerel Kültür Üzerine Etkileri: Kültürleşme Olgusu Safranbolu Yörük Köyü Örneği. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 4(1), 1-10.
- Hacıoğlu, M. E. (2009). *Gaziantep Yöresi Türkmenleri Barak Ağzı Uzun Havaalarının Müzikal Analizi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Müziği Ana Bilim Dalı. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hersek, C. M., Meraki, Ş., & Meraki, F. (2000). *Yörük Köyünde Gelenek ve Görenekler*. (C. Hersek, Dü.) Safranbolu Yörük Köyü Geleneksel Yaşam Biçimi ve Evleri, 1-112.
- Okan, S. (2007). *Irak Türkmenleri'nin Türkiye ile sosyo-kültürel ilişkileri ve bunun müzikal yansımaları*. Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Müzikoloji ana Bilim Dalı. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Okca Koyuncu, A. (2015). Asırlık Bir Seveda Öyküsü: "Aşağı Seyit Köyü Sudan Koyun Atlatma Yarışı ve Yörük Şenliği". *Turkish Studies International Periodical for the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic*, 10(14), 483-508.
- Sert, G. (2015). *Eskişehir ili Yörük ağızları*. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi. Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı. Eskişehir: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuztaş Horzumlu, A. H. (2017). Yörük Kültürünü Tanımak: Dernekleşme Faaliyetleri ve Yörük Şenlikleri. *Türkiyat Mecmuası*, 27(2), 239-255.
- Yamaner Okdan, H. (2012). *Batı Anadolu'da yörük müziği ve kadın icraları*. Ege Üniversitesi, Türk Halk bilimi Ana Bilim Dalı. İzmir: Sosyal Bilimler Üniversitesi.
- Yapıcı, A. İ. (2013). *Aydın ve Yöresi Ağızları (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi. Muğla: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yaşar, S. (2006). *Dişarbakır ili Bismil ilçesi Türkmenacı Köyü Halk Kültüründe Müzik*. Afyon Koca Tepe Üniversitesi, Müzik Ana Bilim Dalı. Afyon: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, B. (2010). *Ardahan Türkmenleri Müzik Geleneği*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Müzik Bilimleri Bölümleri. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yılmaz, Z. (2013). *Yörüklerde boğaz çalmanın anlamı ve tekniklerinin analizi*. İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Müziği Anasanat Dalı. İstanbul: Sosyal Bilimler Enstitüsü.

Studies on “Yörük” Music Folklore in Turkey and Examples of “Yörük” Folk Songs from Safranbolu Region

Abstract

Music values, a product of local culture, which form an important part of our national culture, have been compiled and recorded from the past to the present. Although these compiled folk songs were mostly fed by the local people living in sedentary areas, they also got their share from different cultures that settled in many parts of the country living as nomadic people throughout Turkey. In our country, there are not many studies that talk about the music practices of the Yoruks, who lived in the Safranbolu district of Karabük. Studies on the musical folklore of Safranbolu nomads are very limited, since the Yoruks who lived in various provinces of Turkey before were examined in social, cultural, artistic, literary and many fields. In this study, Safranbolu nomads' music practices in wedding, henna, mourning, ceremonial rituals and social lives are given as an example from Safranbolu folk songs.

Keywords: Music, Folklore, Yoruk, Culture, Safranbolu.